

Rok 1620: Reformace katolická 9.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako rozkvétající barokní období, ve kterém se většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.

Rok 1620: Reformace katolická 9.

(Arch. místodrž. R. 109. — Schmidl, Hist. Soc. Jesu VI./2.) Přes to všechno setrvali ještě za let následujících mnozí obyvatelé města a území chebského, zvláště všickni poddaní na statecích manských nekatolických pánů ze Zedwic v Ašu a Liebenšteinu při víře luteránské, což obzvláště objevilo se r. 1647., když město Cheb a jeho území od Švédů bylo obsazeno, o čemž nížeji obšírnou zprávu podáme.

Reformace v král. horních městech kraje Loketského.

Nejdéle a nejvytrvaleji odporovalo nekatolické obyvatelstvo král. horních měst Jáchymova, Slavkova, Blatna a sousedních městeček horních v kraji Loketském reformaci katolické, která tam již r. 1623. prováděti se počala. Neboť k rozkazu král. místodržícího knížete z Lichtenšteina ze dne 26. června r. 1623. od král. hejtmána jáchymovského Křištofa Gradta z Grünenbergu zavřen byl 19. srpna farní kostel v Jáchymově a sesazení 22. srpna tamější nekatoličtí kněží, farář Jakub Schober a diakoni Řehoř Richter a Pavel Münch, s úřadu duchovního. Ale městská rada podporovala kazatele sesazené a v městě ponechané penězi, obilím a jiným všemožným způsobem, a poněvadž na místa jejich nebyl dosazen žádný kněz katolický, nařídila rektorovi škol Eliáši Pistoriusovi, aby křtil novorozence a o nedělích a svátcích předčítal a vykládal sv. evangelia a epištoly, začez jemu týdně 1 zl. platu vykázála a zároveň ochranu a obranu svou přislíbila, kdyby proto k zodpovídání pohnán býti měl.

K stížnosti arcibiskupa vedle císař. poručení ze dne 19. července r. 1624. vypověděni byli od král. místodržícího všickni nekatoličtí kazatelé z Jáchymova, Slavkova i z ostatních horních měst kraje Chebského a Loketského. Arcibiskup pak poslal do Jáchymova za komisaře reformačního dominikána ThDra Jiřího Landherra, který, vysvětiv 9. září r. 1624. kostel farní, až posavad uzavřený, hned se tam kázati jal. Ale do kostela přišlo jen několik měšťanů, naproti tomu množství rozpustilých hochů, kteří kazateli nadávali satanášu, ďábelských mnichův a zlých pacholkův i kamením po něm házeli, takže kostel opustiti byl

přinucen a hned druhého dne časně ráno odešel z města, obává se dalšího protivenství, ačkoli městská rada hned vyšetřování proti horníkům, kteří toho původci byli, nařídila a komisaře ubezpečovala, že neschvaluje takových svévolností a výtržností. Aby však po odchodu arcibiskupského komisaře z nedostatku kněze katolického lid obecný příliš nezdivočil, dovoleno bylo od arcibiskupa, aby v Jáchymově a v sousedních městech horních lidu v kostele shromážděnému epištoly a evangelia nedělní a sváteční se předčítaly, některé žalmy zpívaly a modlitby konaly, též aby při pohřbech obyčejného průvodu a zvonění se užívalo. (Dle listu král. místodržícího ze dne 15. října r. 1624. hejtmanu slavkovskému zaslaného.)

R. 1625. dostavila se opět komise reformační do Jáchymova. Ale na přímlovu kurfirsta saského dostalo se král. městu Jáchymovu a městečkům horním k němu náležejícím, Blatnu, Božímu Daru a Bleistadtu, na ten čas od cizozemců nekatolických většinou obývaným, cíś. resolucí ze dne 28. ledna r. 1625. přede všemi jinými městy zvláštního shovění, takže horníci, měšťané a obyvatelé těchto měst horních v příštích třech letech zapovídáním pohřbů, sňatkův a křtův ani žádným jiným způsobem neměli nuceni býti k víře katolické, nýbrž že měli býti znenáhla vyučováni v náboženství katolickém vzornými duchovními, od arcibiskupa tam dosazenými. Neboť dle zprávy děkana loketského r. 1625. král. místodržícím podané bylo v kraji Loketském mnoho duchovních, kteří pohoršlivý život vedli, a ačkoli požívali důchodů z několika rozdílných far, ubohým osadníkům nekázali a jen málokdy mši sv. sloužili, přece však od nich veliké a nepatřičné poplatky za křty a pohřby vynucovali. Takému jednání pohoršlivému měl k rozkazu král. místodržícího ze dne 4. prosince r. 1625. krajský hejtman přítrž učiniti a obšírnou zprávu o tom podati. (Arch. místodr. R. 109/2.) Dle toho od král. komory české 11. března r. 1626. hornímu hejtmanu jáchymovskému Křištofu Gradtovi z Grünenbergu bylo nařízeno, aby v městech horních nápravu náboženskou pomocí opata tepelského Ondřeje Eberspacha a děkana kadaňského Jana Hagela uváděl, a sice raději mírnými a laskavými prostředky nežli vkládáním vojska, aby se hornictví neuškodilo.

Avšak i tímto mírným způsobem v městech horních přes

všecko namáhání komisařů reformačních, tam r. 1628. opět poslaných, přistoupilo jenom několik osob k víře katolické, kdežto většina obyvatelstva, mezi nimi i někteří úředníci dle zprávy městské rady jáchymovské ze dne 16. května r. 1629. při náboženství luteránském pevně setrvali si předsevzali. Protož k neustálému naléhání komise reformační od král. komory české obyvatelstvu vyhrožováno bylo ubytováním vojska, vězením a jinými tresty přísnými, aby buď k náboženství katolickému přistoupilo nebo se vystěhovalo. Následkem toho v *Slavkově, Schönfeldu a Lauterbachu* dle zprávy správců slavkovských ze dne 28. listopadu r. 1629. radní, horní úředníci, správci a přísední až na čtyři nové radní v Schönfeldu a horního správce v Kramolíně (Gramling) přijali náboženství katolické. Ale rada, horní úřad s nakladateli a horníky v Jáchymově obrátili se 29. května r. 1629. k císaři s prosbou, aby jim lhůta k obrácení nebo k vystěhování byla ještě prodloužena neb aby aspoň těm bratrstvům, nakladatelům a horníkům, kteří by pro náboženství se vystěhovali, volný příchod a odchod k obstarávání jich podílů dle cíś. horního řádu z r. 1575., obnoveným zřízením zemským r. 1627. potvrzeného, byl povolen.

Když však komise reformační u císaře si stěžovala, že král. komora česká reformaci v Jáchymově na radu horního hejtmana Gradta, od Jáchymovských podplaceného, neprovádí, císař, chtěje raději trpěti škodu na příjmech svých nežli déle přihlížeti ke zkáze duší svých poddaných, listem ze dne 18. června r. 1629. nařídil komoře české, aby reformaci v Jáchymově a v horních městech dle potřeby i vkládáním vojska provedla. A tak k návrhu komise reformační a komory české ze dne 14. července r. 1629. mělo se přikročiti k reformaci v Jáchymově pomocí 50—100 mužů vojska.

Ale poněvadž v tomto městě lidnatém tak nepatrný počet vojska máloco by byl pořídil a že by z toho i větší zkáza a neštěstí pro celou zemi vzniknouti mohlo, z té příčiny cíś. resolucí ze dne 23. října r. 1629. komisi reformační bylo poručeno, aby s obyvatelstvem jáchymovským dříve ještě mírně se naložilo. Brzy potom vedle cíś. poručení poslán byl do Jáchymova za komisaře reformačního Jiří Vilém Michna sv. p. z Vacinova, vrchní hejtman král. panství v Čechách, s Jodokem To-

mášem Selgem, okresním vikářem ostrovským, a zároveň 16. listopadu r. 1629. hejtmanu jáchymovskému poručeno, aby výlohy s touto reformací spojené z cí.s. důchodů zapravil. Mimo to měl týž hejtman dle rozkazu, 29. listopadu r. 1629. mu daného, obyvatelstvo jáchymovské k přijetí víry katolické přísně přidržovati, zvláště pak uvěznovati ty, kteří od luteránských kazatelů dítky své křtíti nebo jinými svátostmi přisluhovati si dali, též nejvyššími tresty je ohrožovati, kdyby všechny knihy své jesuitům chomútovským k prohlédnutí neodevzdali. Když však Jáchymovští proto se bouřili, přišel Michna s dvěma jesuity z Chomútova 5. ledna r. 1630. do města a příštího dne vyzval měšťany na radnici shromážděné, aby určitě oznámili, chtějí-li konečně přistoupiti poslušně k víře katolické. Zvláštním spisem žádala pak obec 7. ledna k obrácení svému za lhůtu dvou let a jenom purkmistr Herold slíbil s 12 členy nové městské rady, že brzy vykonají sv. zpověď a přistoupí k sv. přijímání pod jednou způsobou; ostatní však mínili setrvati ve víře své a žádali, aby volně z města vystěhovati se mohli. Tu Michna vypověděl vzdorovité měšťany k odstrašení ostatních z města a nařídil, aby ničeho bez zapravení cla ze země neodváželi. Podobné rozkazy jako Jáchymovským dány byly též městským radám v Blatně, Božím Daru a Aberthamu, neměly však žádného výsledku, leda že mnozí měšťané tajně do Saska utekli.

Z těch příčin přikročilo se konečně r. 1631. v měsíci březnu k nápravě náboženské v Jáchymově s větší přísností. Komisaři reformační, hrabě Zděnek Lev Kolovrat a Melichar z Wahl, jimž dva jesuité s jednou setninou vojska byli přiděleni, vložili hned po svém příchodu 20. března vojsko do domů nekatolických měšťanů tak, že i domy těch, kteří se zpěchovali vojáky přijati, násilně byly otevřeny a obsazeny. Následujícího dne poručeno bylo, aby všichni měšťané na kázání přišli a potom sešli se na radnici, kde jim oznámeno bylo cí.s. nařízení, dle něhož zabaviti se měly statky všech měšťanů, pro náboženství z města ušlých, kteří by se do tří dnů nazpět nevrátili. Když však zatím přemnozí měšťané z města do Saska utekli a ostatní poručení komise reformační uposlechnouti nechtěli, od vojska osm sousedů na ulici bylo chyceno, nemilosrdně zbito a před jesuity postaveno. Tím lid rozdrážděn se shlukl, do vojáků se

pustil, při čemž jeden měšťan byl zastřelen a někteří poraněni, vojáci však, aby ukamenování ušli, na radnici se utekli a potom i s komisary z města odejít musili, když měšťanstvo ozbrojené s lidem všecky východy z města obsadilo a spojení s venkovem zachycením všech listů horního úřadu a městské rady přerušilo. A poněvadž Jáchymovští se souvěrci svými z jiných míst, podporování jsouce též od vystěhovalců četně navracených, zbraň dle poručení odložiti nechtěli, a tedy obávati se bylo, aby se k nim ještě více obyvatelstva a poddaných z jiných míst nepřipojilo a tak nová vzpoura nevznikla, uznali vrchní komisaři reformační ve zprávě své, císaři 4. dubna r. 1631. o tom podané, za dobré, aby se v Jáchymově od reformace mocí počaté neupustilo, nýbrž aby obsadila se místa na pomezí míšenském a lužickém ležící a do Jáchymova se poslal počet vojska vydatný. Naproti tomu Jáchymovští s obyvateli horních měst Blatna, Božího Daru a Aberthamu dle zprávy úřadu horního ze dne 5. listopadu r. 1631. žádali opětovně komoru českou, aby dalšího obtěžování a násilí vojenského byli zbaveni a při náboženství svém zůstaveni, za to že zůstanou věrnými J. M. C. poddanými. Žádosti jejich podporovány byly od horního úřadu s tím doložením, že jediné tím způsobem lid k poslušenství bude přiveden a že by pak do těchto horních měst i z Míšenska a jiných míst spůsobilých horníků přišlo, čímž by též důchody horní značně se zvýšily. (Arch. místodrž. R. 109/11.) Ale žádosti této nebylo vyhověno pro vzpuru dotčenou, nýbrž r. 1632. pokutou uloženo Jáchymovským zaplatiti 100.000 dolarů říšských, které císař generálu Holke na výchování vojska byly odevzlány. Mimo to zatčeno bylo od plukovníka Marzina 10 měšťanů, kteří pak za propuštění své složiti musili výplatné 3.000 dolarů.

Na počátku roku 1633. žádali Jáchymovští opět císaře za dovolení, aby jim praedikanti směli kázati a svátostmi přisluhovati. Avšak arcibiskup pražský nechtěl k tomu nikterak svoliti. A tak vedle císař. resoluce od české kanceláře dvorské 20. června r. 1633. poručeno bylo českému králi komoře, aby nekatolickému učiteli v Jáchymově hned zakázáno bylo předčítání postil jakož i vykonávání jiných cvičení, pak aby též učitel ve lhůtě mu dané buď k víře katolické přistoupil anebo z města odešel. Do Jáchymova pak dosazen býti měl od arcibiskupa spů-

sobilý kněz katolický a měšťanstvo napomínáno k navštěvování katolických služeb Božích. Také z horních měst Blatna, Aberthamu a Božího Daru jakož i ze Slavkova, Schönfeldu a Lauterbachu, kdež obyvatelstvo též tvrdošijně ve víře nekatolické setrvalo, vypovědění byli r. 1635. nekatoličtí kazatelé a učitelé, kteří se tam až dosavad zdržovali.

R. 1636. městu Jáchymovu potvrzena byla jeho privilegia od císaře, avšak s tím doložením, že obyvatelstvo má přistoupiti k víře katolické nebo se vystěhovati, též do rady městské jenom osoby katolické mají býti dosazeny. Ale poněvadž na ten čas jenom tři osoby v celém městě k víře katolické se přiznávaly, a tudíž, kdyby všichni nekatolíci se vystěhovali, celé město by zůstalo pusté a prázdné na velkou škodu král. komory, městská rada podala 14. května r. 1636. císaři žádost, aby měšťanstvo ještě po čtyry nebo pět let nebylo obtěžováno emigrací a reformací; za to přislíbilo obecnstvo, že navštěvovati bude služby Boží a vyučovati se dá víře katolické, dostane-li učeného a vzorného kněze katolického. Avšak cíś. resolucí ze dne 17. července r. 1637. nařízeno bylo, aby reformaci v horních městech pomezních nejvyšší mincmistr Oldřich Adam Popel z Lobkovic mírným způsobem prováděl. Dle instrukce mu dané měli radní městští předcházeti ostatním měšťanům dobrým příkladem, zvláště pak častým přistupováním k stolu Páně a pilným navštěvováním služeb Božích, k tomu též přidržovati podřízené své, manželky, dívky i čeládku a posílati mládež jen do škol katolických; radní místa měla se osazovati jen katolíky, a žádnému nekatolíku nemělo dáno býti práva měšťanského, též zapověditi se mělo prodávání knih nekatolických; především pak svěřena býti měla správa duchovní katolickým kněžím dobrým, učeným a vzorným.

Když pak ani tímto způsobem nejvyšší mincmistr ničeho se nedodělal a k rozkazu král. místodržících r. 1644. přísnějších prostředků k obrácení Jáchymovských užívati počal, odešli hned přemnozí nejzámožnější a v hornictví nejzběhlejší měšťané do Saska, čímž město ještě více zpustlo a hornictví zaniklo. Pročež upustil nejvyšší mincmistr od přísného provádění reformace a žádal ve své zprávě ze dne 18. října r. 1644. císaře, aby se náboženství katolické v horních městech, do nichž pro nedo-

statek lidu horníky luteránské z uherských měst baňských povolati musil, pomocí kapucínů jenom mírným způsobem pěstovalo. Že však ani potom až do r. 1650. ničeho se nedosáhlo, o tom svědčí zpráva komisaře reformačního Mikuláše sv. p. ze Schönfeldu ze dne 5. října r. 1650., dle které všechna města horní v kraji Loketském byla nekatolická, o čemž nížeji obšírně pojednáme. (Arch. místodrž. R. 109./11.)

Pokračování příště

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)